

Wat werkt in de klas

20 Bouwstenen
om je onderwijs te verzorgen

- Je hebt een gesprek met een leraar die over 2 minuten een les zal opstarten. Hij vertelt je dat er een leerling in de klas zit die is blijven zitten en die hij niet aan het werk krijgt. De leerling stoort de les niet, maar doet op geen enkele manier mee. Hij vraagt je om een goede tip.
- *Wat doe je? Wat zeg je?*

- Wat werkt in de klas?
- Ja, dat ligt eraan. Het hangt ervan af.
- En inderdaad, het ligt eraan. En het is interessant om het daar met elkaar over te hebben; waar ligt het aan?
- **Praktijkkennis** van de onderwijsprofessionals, van de mensen zelf, van het volk zelf, is even relevant als **onderzoekskennis**.

3

Wat gaan we doen?

Kinderen goed helpen om te leren is een **stiel** apart. Dit vraagt van de leerkracht een open geest, een warm hart en ook een aantal **basisvaardigheden**. De vaardigheden op zich zijn koud maar worden verwarmd met het hart.

In deze sessie maak je kennis met **20 bouwstenen** om het **hart van het onderwijs** te verzorgen: een kwaliteitsvolle interactie tussen leerkracht en leerling.

Gewoon **goed lesgeven is de beste leerhulp** (fase 0 - Brede basiszorg). Verwacht geen wonderen van buitenaf. Je kan zelf heel wat!

4

Vandaar

- We gaan het over simpele dingen hebben die niet spectaculair zijn, maar wel werken.
- Zo vanzelfsprekend maar waarom doe je het dan niet?
- Het aantal ‘zorgleerlingen’ neemt toe. Er moet meer aandacht worden besteed aan ‘werkbaar concretiseren’.
- 20 bouwstenen:
  - Organisatorische aanpak (3)
  - Didactische aanpak (9)
  - Pedagogisch klimaat (8)

5

20 bouwstenen

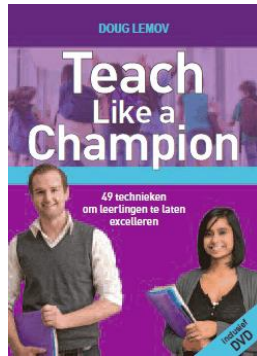
- Wat werkt voor mij en wat werkt niet voor mij?
- De invulling van de bouwstenen kan aangevuld, bijgestuurd, mee vorm gegeven worden door de leerkrachten.
- Het gaat hier niet om ‘wetten van Meden en Perzen’.
- Het er samen over hebben is wezenlijk. De leerkracht is eigenaar van zijn eigen leren.
- Samen leren: geven en nemen

6

Bronnen

7

7

3 basisbehoefte

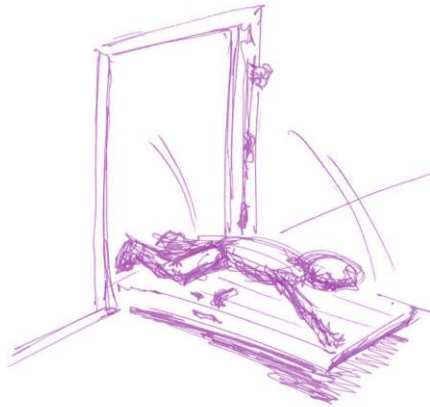
competentie

autonomie

relatie

8

1. Binnen en beginnen

Gewoontes en beginactiviteiten in de klas.

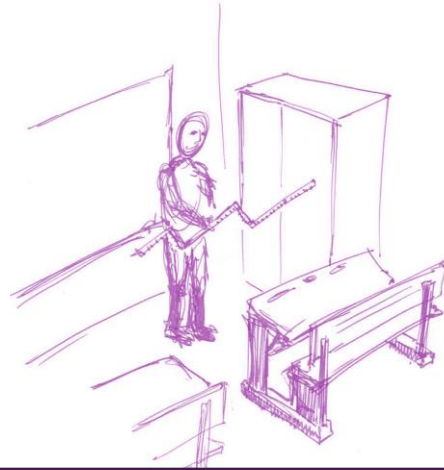
9

1. Binnen en beginnen

- Misschien zet je ook wel de toon door de manier waarop je voor de rij staat.
- Sommige scholen hebben de rijen afgeschaft (rustiger en tijdswinst!)
- **Verbinding maken** in de deuropening.
- Rustige achtergrond muziek bij het binnenkomen doet iets aan de sfeer.
- Als leerlingen je lokaal binnenkomen moet meteen duidelijk zijn **wat hen te doen staat**.
- **'Rode tijd'**: een aftelklokje geeft aan hoeveel tijd de kinderen nog hebben om alles op zijn plaats te leggen, om al wat stil bezig te zijn met...
- **Een begintaak**: zonder hulp van de leerkracht binnen een kort tijdsbestek en zonder overleg met klasgenoten.
- **Een meditatief moment, rustig worden, leren wachten.**
- **Daglijn of weekschema.**
- Laten vertellen **wat moet gezegd** worden.
- Als je al eens **goed gezongen** hebt, begin je de dag anders.

10

2. Binnenklasarchitectuur

De klasruimte doet ertoe!

11

2. Binnenklasarchitectuur kleuterklas

**WAT ER OOK
SPEELT
IN EEN LAND**

**LAAT HET
VOORAL DE
KINDEREN ZIJN**

Loeje

POSTERUS 1040 1001 DA ARNHEM

Functionele klas= flexibel

- Structuur/overzicht
- Speelwerkplekken
- Uitnodigend/uitdagend en rustgevend
- Bewegingsruimte
- Geborgenheid en herkenning

Kleuter is “medebouwheer”

Zelfwerkzaamheid: de kleuter kan snel zélf aan de slag én opruimen

Levensrecht: hedendaags, herkenbaar en natuurlijk

“beperkte” duurzame basismaterialen en de rest ... buiten.

12

2. Binnenklasarchitectuur Lagere school

- Gangen en looppaden. Zorg dat je nabij al je leerlingen kan zijn. Standaardopstelling is niet per definitie zo slecht!
- Bewegingsruimte, speelwerkplekken, leerwerkplekken, Kansen tot ontdekken en experimenteren.
- De **draaiopstelling van Arends** kan je op ideeën brengen om over te schakelen van klassikaal onderwijs naar interactief/coöperatief onderwijs. Allicht is **een flexibel denken over klasopstelling** aangewezen.
- De **kring** als ontmoetingsplaats is de plek bij uitstek waar het contact tussen leerlingen en leerkracht gerealiseerd wordt
- Bekijk het “behang van klas”, dragen de muren bij tot lesproces?
- Zet je klas eens op prikkeldieet: bv koorden diagonaal
- De instructieplaats is de meest prikkelarme plaats
- Licht geluid geuren

13

Heeft de klasinrichting een positief effect op leren?

- Antwoord: Ja. Dat blijkt uit een vrij grootschalige studie in het Verenigd Koninkrijk waarbij meer dan 3000 leerlingen werden gevolgd, verspreid over 153 klassen in 27 basisscholen. De fysieke kenmerken van de klasinrichting bleken een stevige invloed te hebben op de vooruitgang die de leerlingen gedurende het schooljaar maakten voor wiskunde, leesvaardigheid en schrijfvaardigheid. De belangrijkste aanbevelingen die aan schoolteams op dit vlak kunnen worden aangereikt, zijn de volgende:
  - Frisse lucht
  - Natuurlijk licht
  - Een aangename temperatuur
  - Een flexibele klasinrichting (een ‘Breakout space’)
  - Eigenaarschap van de leerlingen
  - Niet te kaal, noch overladen
  - Kleur (niet te fel en niet te bleek)

14

3. Van 't een naar 't ander

Soepele overgangen van plaats en activiteiten

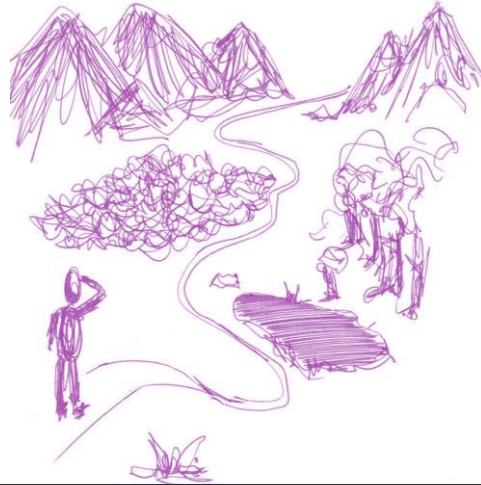
15

3. Van 't een naar 't ander

- Met **overgangen** bedoelen we de momenten waarop leerlingen van de ene plaats naar de andere gaan of overschakelen van de ene activiteit op de andere.
- Om goede gewoontes in het klasleven te installeren is het vooral effectief om leerlingen die **direct aan de slag gaan te prijzen**, eerder dan voortdurend te blijven zeuren op diegenen die weer eens niet in gang geraken.
- Zorg ervoor dat de leerlingen vanaf het eerste moment leren hoe ze dat moeten doen. Bij jonge kinderen doe je dat stapje voor stapje **oefen je net zo lang tot het goed gaat**. Als ook die momenten van de dag soepel en snel verlopen, win je extra tijd.
- Zorg voor **rituelen** (opruimliedje bij kleuters) of laat leerlingen mee zoeken naar een vast **stramien** om blaadjes of schriften op te halen.
- Heel in het bijzonder loopt er nogal eens wat fout in de overgang **van de speelplaats naar het klaslokaal**. Valt er op de speelplaats iets te beleven? Hoe vaak moeten kinderen wachten voor ze in de klas zijn?

16

4. Waarheen leidt de weg?

De activiteit richten op een doel en vooraf duidelijk maken aan kinderen

17

4. Waarheen leidt de weg?

- De eerste stap bij een leeractiviteit blijft steeds het opwekken van de aandacht van de leerlingen door in het kort de **bedoeling** in gedragstermen en in begrijpbare taal te formuleren.
- Vaak zal het geven van het **leerdoel** en het geven van het **verloop** overlappen. Het **visualiseren** van het 'wat' en het 'hoe' verhoogt betrokkenheid.
- Leerlingen < 7 jaar leren incidenteel; > 7 jaar intentioneel.
- Aandacht wordt gewekt door de **zin of betekenis** van het leren te duiden. *"Ik ga je nu iets uitleggen over meten. Je moet het heel precies kunnen, want morgen gaan we een plattegrond van de klas maken en thuis kan je dat ook wel eens goed van pas komen. Weet er iemand een voorbeeld te geven van waar we dat nodig hebben?"*
"Waarom maken we eigenlijk een cadeautje voor moederdag?"
- Waarschijnlijk zou het nog effectiever zijn om leeractiviteiten niet onafhankelijk van elkaar voor te bereiden maar **voor een langere periode** van bijvoorbeeld zes weken. *'Waar wil ik over zes weken met mijn leerlingen staan voor begrijpend lezen?'*
- **'Geef het eigenaarschap van het leren aan de leerlingen'**. Het gaat er dan over dat leerlingen de kans krijgen eigen onderzoeksvragen te stellen rond bepaalde inhoud. Vragen zijn immers het startpunt van leren. Ze zetten het brein van leerlingen aan tot doelgericht, intentioneel zoeken, en dwingen hun verstand om te focussen.

18

5. Vertel de leerlingen niet alles

Een aanpak waarin de leerlingen zelf zoveel mogelijk denken, doen en delen

19

5. Vertel de leerlingen niet alles

- Effectieve leerkrachten stellen **veel vragen** en spreken hun leerlingen aan op hun **leerkracht**.
- **Activeren van de voorkennis** van leerlingen is iets wat één van de belangrijkste positieve invloeden is op het gebied van onderwijzen.
- Het is ook goed om je als leerkracht **af en toe strategisch terug te trekken** en niet alles wat een leerling zegt onmiddellijk te becommentariëren of van een waardeoordeel te voorzien. Speel de vraag door, laat de leerlingen zelf reageren op elkaars uitspraken.
- **Of leerlingen samen of alleen willen werken, zou je ook regelmatig aan hen zelf kunnen overlaten.** Maak het mogelijk dat leerlingen elkaar helpen in een speelhoek of tijdens het individuele werk.
- **Lonend groepswerk.** Leerlingen kunnen van nature niet samenwerkend leren en tot inter-denken komen. Als je dit als uitgangspunt neemt, ligt het voor de hand dat je investeert in **het leren samenwerken** in groepen. Kinderen hebben hier ondersteuning nodig. Samen gemaakte afspraken kunnen helpen. En misschien nog beter: jijzelf als model.
- Werk bewust aan vaardigheden als: leren luisteren, leren doorvragen, en samen leren conclusies trekken.

20

6. En nog eens en nog eens

Eerherstel voor de herhaling

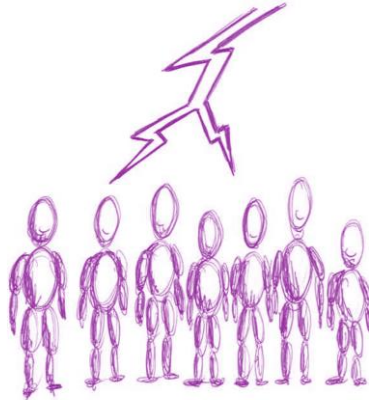
21

6. En nog eens en nog eens

- Leerlingen hebben veel oefening nodig: tien of twintig herhalingen in plaats van twee of drie. Op een drukke dag is **voldoende oefening het eerste wat sneuvelt. Op naar de volgende activiteit!** We leven in een 'handboek-gestuurd-onderwijs'. Er zijn teveel methode-scholen!
- In nogal wat scholen wordt de dag begonnen met **klassikale herhalingsoefeningen**: de tafels inoefenen, de weekdays met de overeenkomende kleuren. De leerkracht vraagt en de klas antwoordt in koor. Het klinkt heel eenvoudig en misschien wat ouderwets, maar als je deze techniek in al zijn varianten toepast, kan het een uitermate effectief hulpmiddel zijn.
- **Opdracht laten herhalen** door een leerling (spreekonderwijs!).
- Hierbij toch wel **oppassen voor de valkuil** dat wie bv. de brug over 10 niet beheerst, niet heel veel werkblaadjes moet maken, maar misschien beter geholpen zou zijn met splitsingen of snel hoeveelheden herkennen of...

22

7. Bliksembeurten

Ik wil nu geen vingers zien, iedereen aanspreekbaar

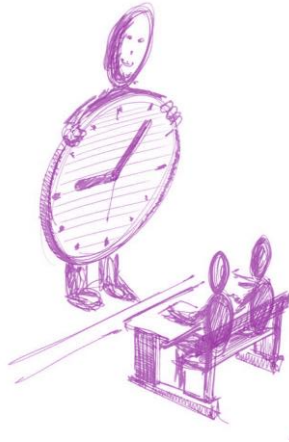
23

7. Bliksembeurten

- Bij dit systeem geef je leerlingen **een beurt ongeacht of ze hun vinger hebben opgestoken**. Het is bedrieglijk eenvoudig: je stelt een vraag en vervolgens zeg je de naam van de leerling die moet antwoorden. Als leerlingen zien dat je steeds die kinderen aanwijst die hun vinger niet hebben opgestoken, gaan ze zich daarop instellen.
- Bliksembeurten zijn **universeel** (iedereen kan ze krijgen) **en niet persoonsgebonden** (door toon, formulering en herhaling wordt benadrukt dat het er niet om gaat net die ene leerling of groep leerlingen eruit te pikken).
- Je kan ook op het net (classtools.net) een **jackpot** downloaden waarin je alle namen van je klas stopt en waarbij de beurt zal gaan naar diegene die 'random' eruit gekozen wordt (Random name picker). Of je geeft het woord aan diegene met de langste naam, met de kleinste schoenmaat, ...
- Bij deze volgorde '**vraag - stilte - naam**' zorg je ervoor dat alle leerlingen de vraag horen en tijdens de korte stilte een antwoord kunnen bedenken. Aangezien iedere leerling weet dat hij de kans loopt een bliksembeurt te krijgen, zullen alle leerlingen ervoor zorgen dat ze een antwoord paraat hebben en zal een van hen ten slotte dat antwoord ook hardop zeggen.
- **Bliksembeurten** → **positieve betrokkenheid bij iedereen!**

24

8. Stop op tijd met de leeractiviteit

Tijd winnen door tijd te verliezen

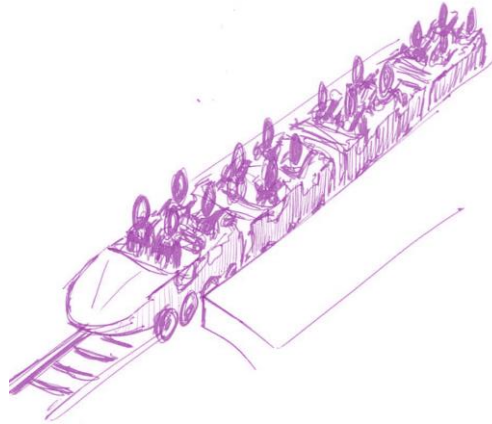
25

8. Stop op tijd met de leeractiviteit

- We stellen voor om de eigenlijke les **10 minuten voor tijd te beëindigen** om op die manier het afronden rustig en goed te kunnen verzorgen.
- Door tijd te maken voor afronding, verhoog je ook de kans op het **integreren van het geleerde**.
- **Hou het kort en eenvoudig:** Laat kinderen een relevant voorwerp pakken van de tafel, zoeken in de ruimte, lees een verhaaltje voor waarbij de kinderen mogen opstaan als ze het woord horen, laat kleuren in de klas aanwijzen, laat ze in een hoek staan waar ze graag gespeeld hebben,...
- Verbanden leggen in tijd en ruimte is broodnodig voor de **transfer** van het geleerde en die transfer komt voor veel leerlingen niet vanzelf aanwaaien. Wij moeten er bijgevolg expliciet tijd voor maken in de les. Aanleren dat **geïsoleerde** kennis weinig bruikbaar is.
- **Toets vooraf en toets nadat** je onderwezen hebt. Leerlingen leren van vooraf een toets te maken.

26

9. 100 procent

Iedereen aan boord, anders vertrekken we niet

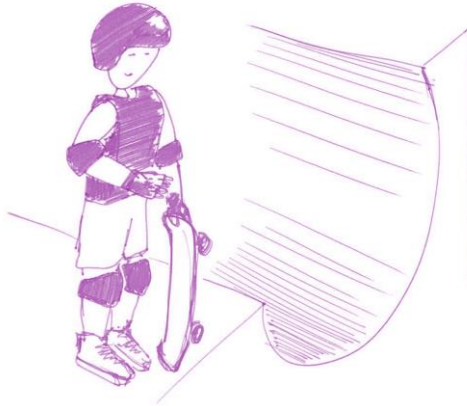
27

9. 100 procent

- Om goed te kunnen werken is het van belang dat er een basis is van rust, orde en duidelijkheid en daarom is het soms noodzakelijk om voor de volle 100 procent aandacht te gaan.
- Vb. leerkracht steekt hand in de lucht en lln. moeten dit ook doen en zwijgen. Stel dat driekwart het doet en het wordt stil genoeg. Moet zij nu verder gaan met de les?
- Topleraren bereiken de 100%-norm met een warme en positieve aanpak.
- **Wat doe je als je geen 100% hebt? 6 manieren van ingrijpen:** non-verbale correctie - positieve groepscorrectie - anonieme individuele correctie - individuele correctie onder 4 ogen - ultrasnelle publieke correctie - consequenties

28

10. Een foutvriendelijke benadering

Leren door vallen en opstaan

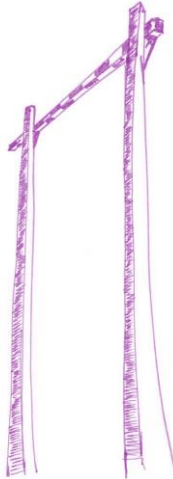
29

10. Een foutvriendelijke benadering

- Een fout maken is een **onvermijdelijk onderdeel van het leerproces**. Immers al doende leert men. Als kinderen regelmatig horen en voelen 'Proberen is leren', vergroot je hun durf en verklein je de stress, want ook kinderen kunnen al best met al heel wat stress zitten.
- Ook **kleuters** zijn soms bang om aan een opdracht te beginnen omdat ze onzeker, **faalangstig** of bang zijn.. Erbij gaan zitten als juf, kan soms dan al heel wat betekenen.
- Welke **werkjes** geven we mee naar huis? Alleen de mooi afgewerkte, of krijgen ze ook dingen mee, eventueel voorzien van wat commentaar, die een eerlijk beeld geven van het kunnen
- **Ga niet te vlug naar iemand met het goede antwoord** want we geloven dat we uit de analyse van een fout iets kunnen leren. We zien de fout als een kans tot groei. We kijken genuanceerd naar de gemaakte fout. *'Er is al een stukje van je antwoord juist...'*. *'Je bent al goed begonnen, maar op de tweede regel is het fout gelopen'*. Geef hen kans om hun denkweg te verwoorden of spiegel hun denkweg. *'Klopt het dat jij zo gedacht hebt; eerst de tientallen i.p.v. de eenheden?'*.

30

11. De lat op de goede hoogte

Hoge verwachtingen op maat van de leerlingen

31

11. De lat hoog

- **Leerkrachten maken het verschil:** We kennen allemaal wel het voorbeeld van die leerling die opbloede bij een bepaalde leerkracht, omdat die leerkracht volop geloofde in bloei, ook al hoefde het kind in kwestie niet perse een zonnebloem te worden ... een madeliefje volstond. De bloei is het doel, niet het soort bloem!
- **Vertrouwen in ontwikkeling als voorwaarde.** Groeipotentieel blijvend aanspreken. We wensen elk kind mensen toe die hoge verwachtingen hebben.
- 'Weet niet', geldt niet! Belangrijk is dat leerlingen zich niet onttrekken aan deelname aan de les, bijvoorbeeld door als antwoord op een vraag 'ik weet het niet' te mompelen of misschien alleen onverschillig de schouders op te halen in de verwachting dat de leraar ze dan wel snel weer met rust laat.
- *Peuter: 'De brood is lekker.'* Wat zeg je dan als juf?
- Aandringen op een volledig juist antwoord: Wij zijn er bijna
- **Rekken:** het belonen van een goed antwoord met meer vragen.

32

12. Al wat je aandacht geeft, groeit

Tijd geven en nemen

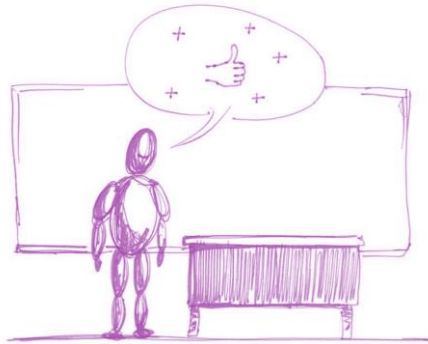
33

12. Al wat je aandacht geeft, groeit

- De tijd nemen om iets goed, rustig en kalm uit te leggen, is de meest efficiënte en voor het kind de meest kracht gevende manier. Het is voor hem een teken dat hij bemind wordt, dat hij belangrijk is, wat hem ertoe brengt zijn aandacht te mobiliseren.
- Geef jezelf als leerkracht ook de tijd die je nodig hebt om goed les te geven en laat je niet opjagen of maak je niet nodeloos ongerust over dingen die nog niet in orde zijn.
- Blokmomenten. Werk eens zonder thema.
- Kindcontacten: kennis vinden we belangrijk in onderwijs; zelfkennis blijktbaar niet

34

13. Rijke klare plus-taal

De taal van de leerkracht zet de toon

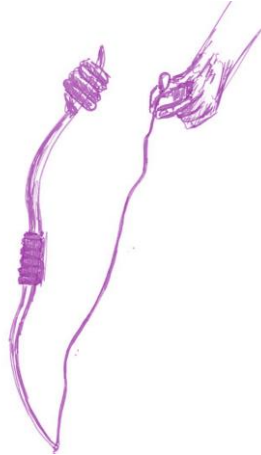
35

13. Rijke klare plus-taal

- Moeilijke woorden mogen (woorden slijten er in - verhalen vertellen - kinderen kopiëren). Aanduiden mag markeren worden.
- Duidelijk: 'Pen op de tafel, en blik op mij gericht'.
'Ga met je rug recht zitten en trek je stoel nog maar iets dicht tegen het tafeltje'.
- Leertoon. Pas het volume aan.
- Omkeerbaar taalgebruik.
- Oppassen met 'Jip en Janneke-taal'.
- Min-taal verwijst naar het verleden en beschrijft of beoordeelt het niet gewenste gedrag. Plus-taal daarentegen verwijst naar de toekomst en beschrijft het gewenste gedrag.

36

14. De boog ontspannen

Plezier, humor en spektakelmomenten en ook rust

37

14. De boog ontspannen

- Leerlingen met leerproblemen halen vooral hun schoolplezier uit de niet-academische en sociale aspecten van het onderwijs (**breed aanbod**)
- De beste leraren kruiden hun lessen met royale hoeveelheden energie, passie, enthousiasme, plezier en humor, niet per se als tegengif tegen het harde werken, maar omdat dat enkele van de basismanieren zijn waarop je hard werken gedaan krijgt.
- Veel kinderen zullen gemotiveerd zijn en **plezier** beleven bij één of andere vorm van competitie en spel.
- **Tussendoortjes** zijn nodig
- **Rustmomenten of rustplekken** kunnen ook nodig zijn.
- Van een leerkracht hoorde ik dat ze een hoed opzette voor de 'gekke momenten' en van zodra de hoed af was, was het weer tijd voor ernstig werk.

38

15. Pluimen en prijzen

Inzet verdient aanmoediging

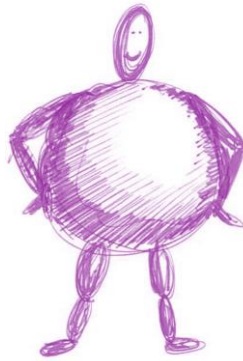
39

15. Pluimen en prijzen

- De meeste deskundigen zeggen dat je ze drie tot tien keer zo vaak zou moeten gebruiken dan kritiek en correctie.
- **Waar je vroeger op gestraft of gecorrigeerd bent, daar zit je talent!**
- Er zijn twee typen complimenten: het **persoonsgerichte** ('jij bent slim') en het **gedragsgerichte** ('jij hebt dit goed gedaan'). Prijs dus zo **precies én concreet** mogelijk en richt je daarbij op het gedrag en de handelingen waar je meer van wilt zien. Kinderen met een lage zelfwaardering worden juist kwetsbaarder door die persoonsgerichte complimentjes. Maak duidelijk wat je juist prijst, niet enkel "wat knap".
- Drie vuistregels pluimen en prijzen:
  1. **Maak onderscheid tussen erkenning en lof.** Verkeerd toegepaste positieve aanmoediging is geen uitzondering. Vals spelen op de blokfluit verdient geen lof. Vals gepiep klinkt niet mooi, zeg liever: 'Wat fijn dat je zo je best doet'. Inzet verdient aanmoediging.
  2. **Prijs en erken luid, corrigeer zacht.** Goed nieuws is voor alle partijen goed nieuws, dus **maak dat zo openbaar als je kunt**; doe het direct, specifiek en veel!
  3. **Complimenten moeten oprecht zijn.**
- Complimentenpot

40

16. Overwicht

Gezag uitstralen door lichaam en taal

41

16. Overwicht

- Natuurlijk gezag kunnen we niemand aanleren. Wel kunnen we vijf concrete gedragingen beschrijven die deze van nature gezag uitstralende leraren consequent toepassen. Het gaat om vijf technieken die iedereen, zelfs de meest timide en zachtaardigste nieuwelingen, kunnen beheersen:
  1. **Efficiënt taalgebruik** (weinig woorden)
  2. **Jezelf niet overschreeuwen** (jouw stem is belangrijk)
  3. **Geen discussies** (eerst doen wat gevraagd wordt)
  4. **Duidelijke lichaamstaal** (laat zien dat je meent wat je zegt)
  5. **Stille kracht** (langzamer en zachter praten)

42

17. Positief inkleden

Bij terechtwijzingen uitgaan van het positieve

43

17. Positief inkleden

- De gedachte achter 'Positief inkleden' is dat je veel meer bereikt als je ook bij terechtwijzingen **uitgaat van het positieve en ze uitdaagt**.
  - *'Oeps, het is niet helemaal goed gegaan met de stoelen. Laten we nog even teruggaan om dat te herstellen.'*
  - *'Op drie na zit iedereen klaar. Willen de drie om wie het gaat ook meedoen? Nog twee. We zijn er bijna. Ha, fijn. Dan kunnen we nu beginnen.'*
  - *Hoe wacht je met een groep kinderen aan een spoorwegovergang?*
  - *Hoe ga je ervoor zorgen dat je volgende keer op tijd komt?" klinkt heel anders dan "Je bent weer te laat".*
- Positief inkleden corrigeert gedrag adhv volgende vijf regels:
  1. *In het NU : wat wél ipv wat niet*
  2. *Uitgaan van de beste bedoelingen*
  3. *Anonimiteit tot op hoogte toestaan*
  4. *Vaart brengen in de les*
  5. *Uitdagen : " kunnen we nog stiller dan stil zijn?"*
- Warm en streng bijten elkaar niet
- Positief heretiketteren is **zien wat het talent is**. De mens moet gezien worden en dan kan ik hem aanspreken op wat niet goed gaat: erkennen.

44

18. Kalmte bewaren of terugvinden

Persoonlijke gevoelens onder controle

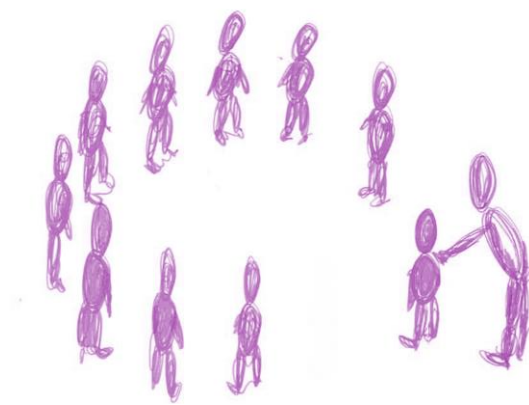
45

18. Kalmte bewaren of terugvinden

- Als we met kinderen werken, komen we heel vaak in situaties terecht waarin we moeite hebben om kalm te blijven, waarin we ons geduld wel eens kunnen verliezen. We reageren dan soms – heel begrijpelijk – impulsief en hebben er dan achteraf spijt van.
- Een aantal manieren om je te helpen je kalmte te bewaren of terug te vinden:
  - Lichamelijk (diep inademen, buikademhaling, schouders laten zakken, ...)
  - Letterlijk afstand nemen en vertragen
  - Je gedachten richten op de ander en op wat je uiteindelijk wil bereiken
  - Positief denken over jezelf en relativeren /rationaliseren
  - Jezelf opleggen kalm te blijven (tot 10 tellen, gaan zitten,...)
- Een geuite emotie is een zakkende emotie. Als je emotie de ruimte geeft (functionele stilte met empathie!) dan zakt de emotie. Waarde van team, collega's!

46

19. Jij hoort erbij

Leerlingen verbinden met de groep

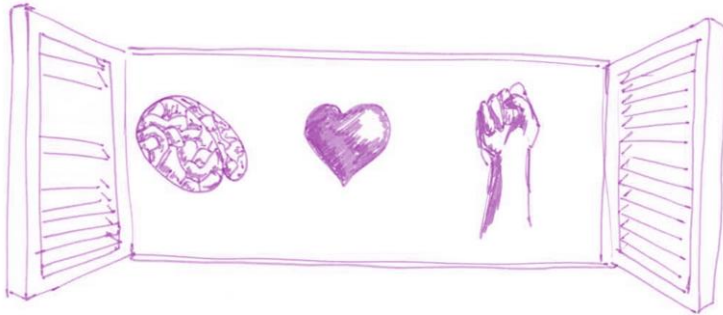
47

19. Jij hoort erbij

- Psychologische basisbehoefte van elke mens: verbondenheid
- Verband samenhangigheid en verantwoordelijkheid/engagement
- Leerproces van bij kleuters: van samen zijn, naar samen voelen, samenspelen en samenwerken.
- Uit heel wat studies blijkt dat klasgroepen die gericht zijn op **coöperatief werken**, beter af zijn dan die met competitie.
- Hoe omgaan met ‘buitenbeentjes’?
- Groepsvorming binnen de school: verdient écht veel tijd en aandacht, identiteit van de klas, niets verbindt de groep zo als een succeservaring
- Zolang je een oordeel hebt - ook al spreek je het niet uit - over hoe het er bij het kind thuis aan toegaat, voelt het kind dat als een oordeel over zichzelf. **Het past niet om als leerkracht de ‘betere ouder’ te zijn.** Hiermee brengen we het kind in een loyaliteitsconflict.
- Extra aandacht voor **zittenblijvers** in nieuwe groep

48

20. Een open geest, een open wil, een open hart.

*Op het goede moment het juiste doen,
ook in de ogen van de leerling*

49

20. Een open geest, een open wil, een open hart.

- Het adequaat reageren op veel onverwachte situaties is geen onderdeel van de lerarenopleiding. Vertrouwen leren hebben dat er zich iets waardevols aandient, wanneer je de controle deels laat varen. Vertrouwd zijn met **eigen kunnen**, met het **onderwijsaanbod** en met de **kinderen** in je klas, zorgt ervoor dat het hoofd voldoende ruimte heeft om op en aandachtig waar te nemen en ageren.
- Scharmer beschrijft een **open geest**, een **open hart** en een **open wil** als de drie kwaliteiten of instrumenten waarmee je bij jezelf in je volle potentieel kunt komen:
  - Een **open geest** (herkennen) gaat tegen de stem van het oordeel in.
  - Een **open hart** (ervaren) betekent je omgeving opnieuw fris durven bekijken, alles opnieuw horen, proeven, ruiken, voelen.
  - Een **open wil** (belichamen) gaat tegen de stem van de angst in, intuïtie volgen
- Kelchtermans zegt: 'Wil je met leerlingen goed en succesvol kunnen werken, dan zal dat wat in onderwijskringen wel de 'soft side' van het vak wordt genoemd de sterke kant worden.'

50

Wat werkt in de klas

20 bouwstenen om je onderwijs te verzorgen

1. Bekijk de 20 bouwstenen en haal die bouwstenen eruit die jij belangrijk vindt of die er voor jou uitspringen.
2. Probeer je zelf in te schalen op de 20 bouwstenen. Het is geen testscore of waardeoordeel, maar een reflectie voor jezelf.

Binnen en beginnen	_____
Binnenklasarchitectuur	_____
Van 't een naar 't ander	_____
Waarheen leidt de weg?	_____
Vertel niet alles	_____
En nog eens en nog eens	_____
Bliksembeurt	_____
Stop op tijd met de les	_____
100%	_____
Foutvriendelijke benadering	_____
De lat hoog	_____
Wat je aandacht geeft, groeit	_____
Rijke klare plustaal	_____
De boog ontspannen	_____
Pluimen en prijzen	_____
Overzicht	_____
Positief inkleden	_____
Kalmte bewaren	_____
Jij hoort erbij	_____
Open geest, wil en hart	_____

3. In welke bouwsteen of stenen zie je jezelf een stapje voorwaarts zetten? Of met andere woorden daar heb je goesting in om uit te proberen of te versterken?

Groeiblad

Het gaat niet om een score
Het gaat om de uitdaging!

51

Wat werkt, dat werkt

- Individueel reflectiemoment: groeiblad invullen
- Reflectiemoment in groep:

Welke bouwstenen krijgen mijn interesse?

Waar in ben ik sterk en kan ik delen?

Waar in zou ik graag sterker worden?

...

52

Wat maakt een intensief traject intensief?

- Het traject wordt gedragen door het team
- Intake met brede deelname van het team
- Pedagogische studiedag voor de introductie
- Leerkrachten gaan aan de slag met zelfgekozen bouwstenen
- Coachingsgesprekken met leerkrachten: per graad, per gekozen bouwsteen,...

53

- Hoe komt dit bij jou binnen?
- Waar zie je kansen?

54

